

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/27/2000

OSZCZĘDZANIE NA ZDROWIU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Przeprowadzone dwa lata temu badania GUS wykazały, że z powodu kłopotów finansowych znaczna część Polaków rezygnowała z zakupu lekarstw lub innych środków medycznych, wizyt u lekarza, badań specjalistycznych, zabiegów rehabilitacyjnych, leczenia zębów, leczenia szpitalnego¹. Wprowadzona w roku '99 reforma opieki zdrowotnej spowodowała liczne trudności i kłopoty w korzystaniu z porad i innych świadczeń. Zwiększyły się przy tym koszty leczenia ponoszone przez pacjentów (za część świadczeń dawniej bezpłatnych trzeba teraz płacić, niekiedy ponosić różne opłaty dodatkowe), wzrosły też ceny leków, a pacjenci z powodu niemożności uzyskania odpowiednich świadczeń w placówkach publicznych czy w ramach ubezpieczenia zdrowotnego korzystali z usług prywatnych. Można przypuszczać, że wzrósł także odsetek gospodarstw domowych, w których oszczędza się na zdrowiu. W czerwcu '99 co piąty ankietowany (21%) deklarował, że w ciągu trzech miesięcy poprzedzających badanie on lub ktoś z członków jego gospodarstwa domowego zmuszony był zrezygnować z różnego rodzaju świadczeń zdrowotnych ze względu na ich koszt².

W najnowszym sondażu³ poświęconym opiece zdrowotnej w naszym kraju, przeprowadzonym w rok po wejściu w życie reformy, również zapytaliśmy o rezygnację z leczenia się lub innych świadczeń i usług zdrowotnych, spowodowaną brakiem pieniędzy.

Okazuje się, że co trzeci (34%) spośród ogółu ankietowanych twierdzi, iż w okresie sześciu miesięcy - od lipca '99 do stycznia 2000 - on lub ktoś z jego gospodarstwa domowego

¹ *Ochrona zdrowia w gospodarstwach domowych w 1998 r.*, GUS, Warszawa 1999.

² Por. komunikat CBOS „Opinie o opiece zdrowotnej po wprowadzeniu reformy”, lipiec '99 (oprac. W. Derezyński).

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (116) przeprowadzono w dniach 13-18 stycznia 2000 na liczącej 1075 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

zmuszony był zrezygnować z jakichś świadczeń zdrowotnych z powodu braku pieniędzy⁴. Wzrost wskazań (z 21% w czerwcu '99 do 34% obecnie) nie musi oznaczać, że zjawisko rezygnacji ze świadczeń zdrowotnych stało się częstsze - w grę wchodzi przecież dwukrotnie dłuższy okres, o który pytaliśmy. Jeśli jednak sięgniemy do danych GUS pochodzących sprzed reformy⁵, to okazuje się, że w całym roku '98 mniej więcej w co trzecim gospodarstwie domowym ktoś zrezygnował z jakichś świadczeń, a więc równie często jak w ciągu ostatniego półrocza. Może to wskazywać na istotny wzrost odsetka osób oszczędzających na zdrowiu po wprowadzeniu reformy opieki zdrowotnej.

Najczęściej rezygnowano z kupna leków na receptę lub innych środków zalecanych przez lekarza (21%), następnie z leczenia zębów (14%) oraz z wizyty u lekarza specjalisty (13%).

Tabela 1

Czy w ciągu ostatniego półrocza, tzn. począwszy od lipca ubiegłego roku do dziś, Pan(i) lub ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego był zmuszony z powodu braku pieniędzy zrezygnować z:	Tak, raz	Tak, dwa razy lub więcej	Nie	Nie pamiętam
	w procentach			
– wizyty u lekarza specjalisty	7	6	86	1
– wizyty u dentysty/leczenia zębów	7	7	85	1
– wykupienia recept/kupna leków lub innych środków medycznych zalecanych przez lekarza	8	13	78	1
– wizyty u lekarza ogólnego	5	3	91	1
– usług protetycznych	4	3	92	1
– zrobienia analiz i badań diagnostycznych	3	3	93	1
– zakupu okularów zalecanych przez lekarza	5	2	92	1
– wyjazdu do sanatorium/leczenia w sanatorium	5	1	93	1
– zabiegów rehabilitacyjnych	3	3	93	1
– zakupu środków bądź przyrządów rehabilitacyjnych lub korekcyjnych	1	1	97	1
– leczenia szpitalnego	1	1	97	1
– operacji, zabiegów chirurgicznych	1	1	97	1
– innych usług medycznych/zdrowotnych	1	2	95	2

⁴ Na marginesie warto dodać, że ankietowani, którzy w tym okresie korzystali ze świadczeń medycznych w ramach ubezpieczenia, skarżyli się - podobnie jak w czerwcu '99 - na dodatkowe koszty leczenia. Por. komunikat CBOS „Leczenie się po reformie”, luty 2000 (oprac. W. Derezyński).

⁵ Zob. *Ochrona zdrowia w gospodarstwach domowych w 1998 r.*, cyt. wyd.

Mniejsze grupy badanych deklarują, że z powodu braku pieniędzy oni lub ktoś z ich gospodarstwa domowego nie mógł pójść z wizytą do lekarza ogólnego (8%), skorzystać z usług protetycznych (7%), kupić okularów (7%), zrobić analiz i badań diagnostycznych (6%), leczyć się w sanatorium (6%) czy korzystać z zabiegów rehabilitacyjnych (6%). Co pięćdziesiąty respondent lub ktoś z jego gospodarstwa domowego zmuszony był zrezygnować z zakupu środków bądź przyrządów rehabilitacyjnych lub korekcyjnych oraz leczenia szpitalnego i zabiegów chirurgicznych⁶. Wskazania te nie sumują się do podanego odsetka badanych (34%) zmuszonych zrezygnować z jakichś świadczeń, gdyż w jednym gospodarstwie domowym mogło być więcej takich osób, a ponadto niektórzy ankietowani mogli być zmuszeni do rezygnacji z kilku usług lub świadczeń.

Jak można było oczekiwać, ci, którzy w omawianym okresie leczyli się w ramach ubezpieczenia zdrowotnego, częściej niż pozostali (odpowiednio 39% i 21%) deklarują, że z powodów finansowych oni sami lub ktoś z ich gospodarstwa domowego zmuszeni byli zrezygnować z jakichś świadczeń. Natomiast osoby leczące się na własny koszt zrezygnowały tylko niewiele częściej (36%) niż te, które nie korzystały z usług prywatnych (32%).

Czynnikiem, który decyduje o częstotliwości rezygnacji ze świadczeń, jest oczywiście sytuacja finansowa gospodarstw domowych mierzona oceną własnych warunków materialnych i wysokością dochodów na osobę (zob. tabele aneksowe). Odnotowane różnice związane z wykształceniem są raczej pochodną zróżnicowań sytuacji materialnej. W niektórych sprawach wykształcenie wydaje się odgrywać większą rolę, np. badani z wyższym wykształceniem częściej korzystają z usług dentystycznych czy protetycznych⁷, częściej też niż inni deklarują rezygnację z tych świadczeń.

Ogólnie rzecz biorąc, najrzadziej ze świadczeń medycznych zrezygnowano z powodów finansowych w gospodarstwach domowych kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracujących na własny rachunek poza rolnictwem, najczęściej - wśród rencistów i robotników niewykwalifikowanych.

⁶ Warto pamiętać, że 1% ogółu dorosłych oznacza 280 000 osób.

⁷ Por. komunikat CBOS „Leczenie się po reformie”, cyt. wyd.

Dodajmy, że deklarowanie przez ankietowanych rezygnacji ze świadczeń medycznych powiązane jest z częstszym przekonaniem, iż dla ludzi takich jak oni wprowadzenie reformy służby zdrowia i opieki zdrowotnej było niekorzystne, a także z poczuciem upośledzenia pod względem możliwości korzystania z opieki medycznej w porównaniu z innymi osobami. Nieco słabiej natomiast odzwierciedla się w częstszym wyrażaniu opinii, że opieka zdrowotna w naszym kraju funkcjonuje obecnie gorzej niż przed wprowadzeniem reformy⁸.

Opracował

Włodzimierz DERCZYŃSKI

⁸ Oceny dotyczące opieki zdrowotnej po reformie przedstawiono w komunikacie CBOS „Opinie o opiece zdrowotnej”, luty 2000 (oprac. W. Derczyński).

A N E K S

Tabela 1. Czy w ciągu ostatniego półrocza, tzn. począwszy od lipca ubiegłego roku do dziś, Pan(i) lub ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego był zmuszony z powodu braku pieniędzy zrezygnować z:
 1 - wizyty u lekarza ogólnego; 2 - wizyty u lekarza specjalisty; 3 - wizyty u dentystry/leczenia zębów; 4 - usług protetycznych; 5 - zakupu okularów zalecanych przez lekarza; 6 - zrobienia analiz i badań diagnostycznych; 7 - zabiegów rehabilitacyjnych

	(%)							
	1	2	3	4	5	6	7	Liczba osób
Ogółem	8	13	14	7	7	6	6	1075
Płeć								
Mężczyźni	6	10	12	6	6	4	5	510
Kobiety	9	16	15	8	8	6	6	565
Wiek								
18-24 lat	5	14	19	7	8	4	6	154
25-34	5	11	11	5	4	3	4	190
35-44	8	13	20	8	10	8	8	205
45-54	9	14	13	5	4	5	4	233
55-64	8	13	13	10	10	7	6	111
65 lat i więcej	11	15	7	7	8	6	7	183
Miejsce zamieszkania								
Wieś	8	14	11	7	6	5	5	397
Miasto do 20 tys.	8	7	10	5	5	6	5	127
20 - 100 tys.	8	18	17	9	6	3	6	212
101 - 500 tys.	9	12	16	6	10	7	6	187
501 tys.i więcej mieszk.	7	13	17	7	10	8	10	152
Wykształcenie								
Podstawowe	11	16	13	8	7	6	7	287
Zasadnicze zawodowe	7	16	16	5	7	4	4	279
Średnie	6	11	12	6	7	6	5	406
Wyższe	8	10	18	13	7	5	7	104
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	6	7	15	12	3	2	7	65
Prac.umysł.niż.szczębla	6	7	16	8	10	5	6	118
Pracownicy fiz.- umysł.	17	18	20	4	12	8	3	64
Robotnicy wykwalifikowani	5	10	16	3	4	2	2	107
Robotnicy niewykwalifik.	4	16	11	0	6	5	11	43
Rolnicy	5	10	11	5	4	8	2	70
Pracujący na własny rach.	4	6	13	3	6	4	7	65
Bierni zawodowo								
Renciści	11	21	11	6	3	8	9	106
Emeryci	10	14	9	10	11	6	4	201
Uczniowie i studenci	4	14	4	4	2	2	8	63
Bezrobotni	9	19	16	9	8	8	8	114
Gospodynie domowe i inni	7	19	12	10	8	6	2	57
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	9	11	15	5	7	5	5	205
społce właścicieli								
prywatnych i państwa	4	9	13	4	5	6	9	84
sekt. pryw. poza rolnict.	5	9	17	7	7	4	3	187
prywatnym gosp. rolnym	9	14	15	6	7	8	4	78
Dochody na jedną osobę								
Do 275 zł	11	20	21	6	8	8	6	201
276 - 399	8	17	11	6	8	9	9	119
400 - 549	10	15	15	7	7	4	6	240
550 - 799	9	13	16	8	10	6	9	127
Powyżej 799 zł	2	6	6	6	4	3	2	178
Ocena własnych war. mater.								
Złe	13	18	20	11	10	9	7	341
Średnie	6	12	11	4	6	4	5	494
Dobre	4	9	9	6	5	2	4	239
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	11	12	8	6	7	4	4	73
Raz w tygodniu	7	13	13	5	6	5	5	530
1-2 razy w miesiącu	12	15	13	9	10	8	6	162
Kilka razy w roku	6	15	18	9	7	5	7	197
W ogóle nie uczestniczy	8	12	15	9	9	5	7	112
Poglądy polityczne								
Lewica	7	12	17	12	8	5	5	301
Centrum	7	14	13	5	8	3	7	298
Prawica	9	13	13	4	6	5	4	271
Trudno powiedzieć	10	16	10	6	6	10	6	202

Tabela 1 cd. 8 - zakupu środków bądź przyrządów rehabilitacyjnych lub korekcyjnych; 9 - leczenia szpitalnego; 10 - operacji, zabiegów chirurgicznych; 11 - wyjazdu do sanatorium/leczenia w sanatorium; 12 - wykupienia recept/kupna leków lub innych środków medycznych zalecanych przez lekarza; 13 - innych usług medycznych/zdrowotnych; 14 - Nie zrezygnowano z niczego

(%)

	8	9	10	11	12	13	14	Liczba osób
Ogółem	2	2	2	6	21	3	66	1075
Płeć								
Mężczyźni	2	1	2	5	19	2	72	510
Kobiety	2	2	2	6	23	3	61	565
Wiek								
18-24 lat	1	5	2	4	18	2	68	154
25-34	3	1	1	3	16	1	69	190
35-44	2	1	1	7	20	4	64	205
45-54	1	0	2	4	21	3	67	233
55-64	3	4	2	9	23	3	67	111
65 lat i więcej	4	2	3	8	27	3	64	183
Miejsce zamieszkania								
Wieś	1	1	1	5	21	1	68	397
Miasto do 20 tys.	1	4	3	4	21	3	70	127
20 - 100 tys.	3	2	3	9	24	4	61	212
101 - 500 tys.	2	1	3	7	22	4	67	187
501 tys.i więcej mieszk.	4	3	1	3	14	3	67	152
Wykształcenie								
Podstawowe	3	2	2	7	28	3	60	287
Zasadnicze zawodowe	1	2	2	7	27	4	60	279
Średnie	1	2	2	4	15	2	73	406
Wyższe	6	1	2	3	10	2	76	104
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	2	0	2	0	10	0	79	65
Prac. umysł. niż. szczebla	2	3	1	4	18	4	66	118
Pracownicy fiz.- umysł.	0	0	3	8	22	0	71	64
Robotnicy wykwalifikowani	2	3	2	4	11	5	68	107
Robotnicy niewykwalifik.	3	3	0	3	26	1	58	43
Rolnicy	0	0	0	1	15	2	76	70
Pracujący na własny rach.	0	0	3	7	9	2	80	65
Bierni zawodowo								
Renciści	5	6	6	10	35	5	53	106
Emeryci	3	1	2	8	26	3	64	201
Uczniowie i studenci	4	2	2	4	12	0	72	63
Bezrobotni	3	1	1	8	26	5	61	114
Gospodynie domowe i inni	0	1	0	1	27	0	62	57
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	3	1	2	5	18	2	67	205
spółce właścicieli					9	2	79	84
prywatnych i państwa	0	0	0	2	4	3	70	187
sekt. pryw. poza rolnict.	0	3	3	4	16	3	70	187
prywatnym gosp. rolnym	1	0	0	2	18	2	74	78
Dochody na jedną osobę								
Do 275 zł	1	3	2	9	29	5	51	201
276 - 399	1	1	4	7	23	3	62	119
400 - 549	2	2	1	7	26	3	62	240
550 - 799	2	4	2	3	26	1	64	127
Powyżej 799 zł	3	1	2	2	9	1	81	178
Ocena własnych war. mater.								
Złe	2	3	2	7	35	5	50	341
Średnie	2	1	2	7	17	2	70	494
Dobre	2	2	2	2	8	1	82	239
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	3	3	6	8	16	2	74	73
Raz w tygodniu	2	1	2	6	20	2	69	530
1-2 razy w miesiącu	3	4	2	4	24	3	62	162
Kilka razy w roku	2	1	1	5	23	2	61	197
W ogóle nie uczestniczy	3	2	2	4	19	5	65	112
Poglądy polityczne								
Lewica	2	2	1	6	19	5	67	301
Centrum	2	3	3	4	25	2	63	298
Prawica	3	1	2	8	17	2	69	271
Trudno powiedzieć	2	2	3	5	23	1	66	202